

Tiếp cận mô hình trường học hiện đại vào xây dựng văn hóa nhà trường hạnh phúc ở Việt Nam trong bối cảnh hiện nay

Đỗ Thị Thảo*

*ThS. Trường Trung Cấp Nghề Điều dưỡng Hà Nội

Received: 20/2/ 2023; Accepted: 28/2/2023; Published 2/3/2023

Abstract: Happy school is a modern concept and model launched and developed by the Ministry of Education and Training recently. From the perspective of building school culture in general and happy culture in particular, approaching some modern school models is a strategic and necessary solution. The article uses theoretical research methods to approach popular school models in terms of pedagogical organization in the history of modern education up to now and the inevitable requirements posed in construction and development of a happy school culture, thereby proposing a number of solutions to improve efficiency in building and managing the school culture in Vietnam.

Keywords: Happy school, modern school model, culture, building happy school culture.

1. Đặt vấn đề

Sự xuất hiện từ thời xa xưa của Nhà trường được xem là thành tựu vĩ đại trong lịch sử phát triển văn minh nhân loại. VHNT trong bối cảnh hiện nay không đơn thuần chỉ là thiết chế sư phạm đơn thuần. Công việc diễn ra trong nhà trường có mục tiêu cao nhất là hình thành “nhân cách và năng lực” phục vụ cho sự phát triển cộng đồng. “Nhà trường là cầu nối giáo dục vĩ mô với giáo dục vi mô làm cho trẻ em đi từ thế giới tình cảm của gia đình đến thế giới công việc của xã hội gặp nhiều thuận lợi, tránh đi các sự hụt hẫng căng thẳng” [2]. Theo Pam Robbins, Harvey B. Alvy “Nhà trường là cộng đồng học tập”; Bên cạnh đó nhà trường còn được hiểu là “một cơ sở giáo dục, là nơi tổ chức quá trình dạy học, giáo dục đào tạo con người theo yêu cầu của xã hội”. Từ những quan niệm trên, có thể hiểu một cách khái quát nhất thì: “Nhà trường là thiết chế chuyên biệt của xã hội, nơi tổ chức, thực hiện và quản lý quá trình giáo dục. Quá trình này được thực hiện bởi hai chủ thể: người được giáo dục (người học) và người giáo dục (người dạy). Trong quá trình giáo dục, hoạt động của người học (hoạt động học theo nghĩa rộng) và hoạt động của người dạy (hoạt động dạy theo nghĩa rộng) luôn luôn gắn bó, tương tác và hỗ trợ nhau, tựa vào nhau để thực hiện mục tiêu giáo dục theo yêu cầu của xã hội.”[2]. Trải qua nhiều thời kỳ lịch sử, ngày nay khi nền khoa học công nghệ ngày càng phát triển mạnh mẽ, con người sống trong thời đại của hội nhập quốc tế, toàn cầu hóa và quốc tế hóa thì THHP (hay nhà trường hạnh phúc) đã và đang trở thành xu thế tất yếu

của nhiều nước trên thế giới, trong đó có Việt Nam. Tuy nhiên, trước bối cảnh đó thì THHP và hiệu quả công tác quản lý nhà trường hướng tới xây dựng văn hóa THHP đang là thách thức và là lẽ tồn tại tất yếu của mỗi nhà trường.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1 Xu thế phát triển của các mô hình trường học hiện đại và sự ảnh hưởng tới xây dựng văn hóa THHP.

Sự phát triển của nền dân chủ văn hóa ở thế kỷ 21 đòi hỏi các nước phải có sự tổ chức thiết chế nhà trường thích hợp với sự phát triển kinh tế xã hội, văn hóa chính trị theo hoàn cảnh của mình. Trong lịch sử phát triển của khoa học giáo dục sư phạm thế giới từ thời Cận đại đến nay có thể kể đến một số mô hình nhà trường gây được tiếng vang về mặt tổ chức sư phạm như: * Nhà trường tích cực: đây là mô hình nhà trường do các nhà giáo dục học Thụy sỹ và Pháp mà đại diện là A don phoe Phêriê (1879 – 1960) và nhà sư phạm thực tiễn Célestin Freinet (1896 – 1986) sáng lập. Đây là mô hình nhà trường mang tính phổ quát với 30 đặc trưng tổ chức nhà trường mới được gọi là “hiến chương của nền giáo dục mới”[2]. Theo đó, mỗi nhà trường hội tụ đủ 20/30 đặc trưng được ghi trong “hiến chương” thì được coi là trường mới. Các đặc trưng được đề cập trong hiến chương của mô hình nhà trường này xoay quanh những vấn đề văn hóa cốt lõi như: Nhà trường mới là một phòng thí nghiệm giáo dục, bám sát thành tựu của tâm lý học ứng dụng và những nhu cầu hiện đại của đời sống; tạo ra môi trường tự nhiên cho trẻ; Thành lập

các nhóm học sinh và ở đó có sự giúp đỡ giáo dục từ người lớn tuổi; nên tổ chức các hoạt động chân tay đồng thời dạy cho các em kỹ năng lao động; Chú ý tới giáo dục thể chất, du lịch đi bộ, vốn văn hóa chung được lồng thêm các môn tự chọn; Dạy học chú ý tới hứng thú của trẻ và phát triển năng khiếu bẩm sinh; khuyến khích học sinh tương trợ lẫn nhau khi thực hiện nghĩa vụ xã hội; chú ý việc tự học của học sinh....

* Nhà trường cộng đồng: đây là mô hình được thực hiện ở các nước Đông nam châu Á vào thập niên 60 của thế kỷ XX và vẫn tiếp tục có sức sống khi sang thế kỷ XXI. Mô hình nhà trường này lấy nguyên tắc là: giáo dục mọi cư dân trên địa bàn của cộng đồng dựa trên lợi ích và nhu cầu của làng xã, quận huyện. Văn hóa của nhà trường được thể hiện qua việc thực hiện giáo dục cho mọi người trong cộng đồng và cộng đồng huy động các nguồn lực phục vụ lại nhà trường.[2]

* Nhà trường hiệu quả: quan điểm và mô hình này được các tác giả người Mỹ như: Alma Harris, Nigel Bennett, Margaret preedy và một số người khác nêu ra trong tác phẩm “Phương pháp lãnh đạo và quản lý nhà trường hiệu quả”[2]. Họ nhấn mạnh nhiều vào sự áp dụng lý luận hiện đại của quản lý nhà trường.

* Trường học thân thiện cho trẻ em: Trường học thân thiện tiếp cận trên cơ sở tôn trọng quyền trẻ em, đảm bảo cho học sinh khỏe mạnh, hài lòng với việc học tập, được các giáo viên nhiệt tình dạy dỗ cùng với sự hỗ trợ của gia đình và cộng đồng để các em có thể phát triển hết tiềm năng của mình trong một môi trường an toàn và đầy đủ dinh dưỡng. trường học thân thiện thực hiện giáo dục theo tính tổng thể về chất lượng. THHP được tạo nên bởi các hành vi chuẩn mực của thầy, cô giáo có đạo đức trong sáng, yêu nghề, tận tụy. Từ những phân tích trên, tác giả thấy rằng: sự phát triển mạnh mẽ của xã hội hiện đại kéo theo sự thay đổi tích cực của các mô hình nhà trường hiện đại. Đó vừa là thời cơ vừa là thách thức đặt ra cho mỗi nhà trường, đặc biệt là công tác xây dựng và quản lý VHNT hướng tới xây dựng mô hình VHNT THHP. Theo lẽ đó đặt ra một số

vấn đề trong công tác này như: *Thứ nhất*, vai trò nhà trường cũng rất quan trọng, trong đó hiệu trưởng là “đầu tàu”, luôn hướng các hoạt động của nhà trường vào mục tiêu “Tất cả vì học sinh thân yêu”. *Thứ hai*, chỉ đạo đội ngũ giáo viên thực hiện nâng cao năng lực tự học, tự rèn luyện, bổ sung kỹ năng nghiệp vụ để tăng cường kỹ năng ứng xử sư phạm, tiến tới khắc phục hoàn toàn hiện tượng nhà

giáo vi phạm đạo đức, có hành vi ứng xử phản sư phạm; biến những khó khăn, thách thức trong nghề thành những cơ hội để khẳng định phẩm chất, năng lực của bản thân trước phụ huynh, đồng nghiệp và học sinh. *Thứ ba*, chỉ đạo công tác kế hoạch và thực hiện kế hoạch dạy học và giáo dục trong nhà trường theo hướng mạnh dạn áp dụng những phương pháp mới, đồng thời cũng không đánh mất vai trò trung tâm của người thầy, *Thứ tư*, quản lý kiểm tra đánh giá kết quả học tập của người học giúp cho HS tiến bộ, không gây áp lực điểm số; cần tạo cơ hội để các em mạnh dạn bộc lộ những tâm tư, nguyện vọng, và nhà trường tìm cách giải quyết những vướng mắc, đáp ứng những yêu cầu chính đáng của HS.

2.2. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý nhà trường hướng tới xây dựng văn hóa THHP ở Việt Nam hiện nay.

2.2.1 Xây dựng kế hoạch chiến lược phát triển nhà trường hạnh phúc.

THHP là trường học tự xây dựng cho mình mục tiêu, sứ mệnh phù hợp với người dạy, người học và bối cảnh giáo dục mà nhà trường được đặt vào; trong đó có mục tiêu “làm cho các cá nhân, tập thể trong đó yêu trường, yêu lớp, cùng tiến bộ trên cơ sở những giá trị tốt đẹp”. Sứ mệnh của nhà trường hạnh phúc phải được tuyên bố sao cho thu hút được tâm trí tình cảm của mọi thành viên trong nhà trường, của cộng đồng mà nhà trường gắn bó, của cha mẹ học sinh. Nhà trường hạnh phúc có thể thông qua sứ mệnh của mình để thể hiện lí do tồn tại cơ bản, là sự kì vọng mà nhà trường mong muốn thực hiện dựa trên nhu cầu của nhóm khách hàng (người học) và lĩnh vực phục vụ. Còn tầm nhìn của nhà trường hạnh phúc là trạng thái tương lai sẽ xảy ra mà nhà trường nuôi dưỡng kỳ vọng đạt tới. Đó có thể là tất cả học sinh được học tập và chung sống trong một môi trường lành mạnh, an toàn tuyệt đối về thể chất và tinh thần; được yêu thương bởi giáo viên và giúp đỡ từ tập thể; được tự do thể hiện và bộc lộ khát vọng, sở trường trong học tập và hoạt động. Với nhà trường hiện nay, có thể tập trung vào ba giá trị mà Bộ GD&ĐT đã lựa chọn: An toàn, yêu thương và tôn trọng để xây dựng sứ mệnh, tầm nhìn và giá trị cho mình.

2.2.2 Tổ chức thực hiện xây dựng tập thể sư phạm hạnh phúc theo các giá trị cốt lõi : yêu thương, an toàn và tôn trọng.

Một môi trường học đường chỉ có thể có hạnh phúc nếu các mối quan hệ được xây dựng và thực thi dựa trên yêu thương. Yêu thương bắt đầu từ sự thấu hiểu, chia sẻ với người khác mà không phải là sự ích

ki, đơn phương thực hiện. Yêu thương cũng là một giá trị truyền thống của dân tộc ta, nên phát huy nó không phải là việc khó khăn. Hiệu trưởng nhà trường hạnh phúc cần quan tâm đến việc xây dựng VHNT hạnh phúc, bởi văn hóa là yếu tố có ảnh hưởng tới mọi hoạt động cũng như ảnh hưởng tới các thành viên trong nhà trường. Văn hóa có vai trò ảnh hưởng trực tiếp tới chất lượng giáo dục; tạo động lực thúc đẩy giáo viên nỗ lực làm việc; điều chỉnh hành vi của giáo viên học sinh; giúp hạn chế và giải quyết mâu thuẫn xung đột. Việc tạo ra một bầu không khí yêu thương tích cực là trách nhiệm chung của các nhà trường, đặc biệt là đội ngũ cán bộ quản lý nhà trường và cộng đồng cha mẹ. Nó sàng lọc từ trên xuống khi toàn bộ đội ngũ giáo viên ở cùng một triết lý giáo dục, có cùng mục tiêu và cách thức để đạt được điều đó, được mọi người hiểu rõ và hoàn toàn tin tưởng. Khi mọi người cảm thấy rằng sự đóng góp của mỗi người là điều cần thiết.

Ví dụ nếu phương pháp quản lý và kỷ luật lớp học của trường là nỗ lực chung của giáo viên và ban giám hiệu, nó tạo điều kiện cho sự hòa thuận trong toàn trường. Khi cả giáo viên và ban

giám hiệu đều đứng trên cùng lập trường và ủng hộ cho vai trò của nhau, học sinh sẽ biết những gì được mong đợi ở chúng và hậu quả của việc không tuân thủ là gì. Điều này tạo nên cảm giác an toàn và thúc đẩy trách nhiệm cá nhân trong mỗi học sinh. Nó cũng tạo ra một bầu không khí dễ chịu và thoải mái.

2.2.3. Tăng cường mối quan hệ trong văn hóa giữa nhà trường – gia đình và xã hội hướng tới THHP.

Mặc dù hầu hết trách nhiệm của việc giảng dạy sáng tạo thuộc về giáo viên và ban giám hiệu, phụ huynh cũng có thể đóng một vai trò quan trọng. Việc nâng cao nhận thức cho các bên liên quan nhằm tác động đến gia đình, cộng đồng để các lực lượng này có ý thức sẵn sàng tham gia và phối hợp hiệu quả trong các hoạt động giáo dục học sinh. Phụ huynh có thể giúp tạo điều kiện thuận lợi cho cả chương trình và các hoạt động ngoại khóa. Các hội phụ huynh có thể hợp tác với giáo viên để tạo ra các nguồn lực có sẵn về cả nhân lực và vật chất, nó sẽ trao cơ hội và khuyến khích giáo viên sáng tạo hơn và lên kế hoạch cho những điều chúng ta chỉ dám mơ ước. Mỗi năm, một chuyến đi thực địa hoặc một buổi trình diễn có thể được phát triển thành các hoạt động sáng tạo hàng ngày, có thể làm cho lớp học trở thành nơi thực sự đáng nhớ. Nhà trường phải thường xuyên tổ chức các buổi tiếp học sinh, phụ huynh học sinh để kịp

thời nắm bắt về hoàn cảnh, tâm tư nguyện vọng của các em nhằm phối hợp với gia đình trong giáo dục học sinh. Đặc biệt là hoạt động của phòng tư vấn tâm lý học sinh phải đi vào chiều sâu, giáo viên làm công tác tư vấn không chỉ nhiệt tình, tâm huyết, yêu thương học trò mà còn phải hiểu biết nhiều lĩnh vực kiến thức, được tập huấn kỹ năng tư vấn... để có thể giúp học sinh tháo gỡ những vướng mắc, định hướng thái độ, hành vi cho các em trong việc xử lý những tình huống trong thực tiễn. Trên thực tế, không phải học sinh nào khi gặp khó khăn, vướng mắc trong cuộc sống cũng mạnh dạn, dám đối diện với giáo viên tư vấn để trao đổi, chia sẻ. Nhà trường cũng cần tham gia vào một số hoạt động của địa phương, như các hoạt động phong trào văn hóa – văn nghệ, thể dục thể thao, các hoạt động chính trị xã hội... đồng thời cộng đồng cũng cần tham gia vào quá trình quản lý, giám sát và đánh giá với một số hoạt động của nhà trường.

3. Kết luận

Xây dựng VHNT hạnh phúc là mô hình tất yếu, nhân văn của giáo dục hiện đại. Trong thời kỳ phát triển ngày càng lớn mạnh của khoa học – kỹ thuật và nền kinh tế trí thức thì nó vừa là cơ hội nhưng đồng thời là thời cơ, thách thức và lý do tồn tại căn bản của mỗi nhà trường. Để hướng tới xây dựng và phát triển văn hóa THHP cần đặc biệt quan tâm tới công tác quản lý nhà trường với những giải pháp căn bản, toàn diện. Các giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý hướng tới xây dựng văn hóa THHP cần đi theo tư tưởng và giá trị cốt lõi: Yêu thương, an toàn và tôn trọng trong các nhà trường ở nước ta..

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), Triển khai Kế hoạch nâng cao năng lực ứng xử sư phạm, đạo đức nhà giáo vì một THHP”, Hà Nội ..
2. Bùi Minh Hiền, Nguyễn Vũ Bích Hiền (2019), *Quản lý và lãnh đạo nhà trường*, Nxb ĐHSP. Hà Nội.
4. Nguyễn Vũ Bích Hiền (chủ biên- 2018), “ *Cẩm nang quản lý và lãnh đạo nhà trường phổ thông trong bối cảnh đổi mới giáo dục*”, Nxb ĐHSP. Hà Nội
5. Conger, J., and Kanungo, R. (1998), *Charismatic Leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
6. Peterson, C. and Seligman, M. E. (2004), *Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification*. American Psychological Association and Oxford University Press.